

Mannréttindafulltrúi Sameinuðu þjóðanna
Palais des Nations
CH-1211 GENEVE 10
SVISS

Reykjavík, 12. mars 2015.

Varðar: Álit samþykkt af Mannréttindanefnd 24. október 2007 í tilefni af kæru nr. 1306/2004.

Frá: Meðlimum Stjórnarskrárfélagsins, íslenskra félagssamtaka óháðum ríkisvaldi.

Háttvirtu viðtakandi.

Við viljum vekja athygli Mannréttindanefndar á misbrestum þeim sem orðinn er á að Ísland virði það bindandi álit sem nefndin gaf út í október 2007 er hún lagði fyrir landið að nema úr fiskveiðistefnu sinni mismunandi og stjórnskipulega ólögsmæta þætti og greiða skaðabætur sjómönnum tveimur sem leituðu til nefndarinnar með mál sitt. Við álitinu Mannréttindanefndar var brugðist með bréfi Einars K. Guðfinnssonar, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra Íslands, dagsettu 6. júní 2008, þar sem hann gaf til kynna að ógerlegt gæti verið að byggja upp fiskveiðistjórnkerfi sem uppfyllir allar kröfur, þeirra á meðal virðingu fyrir mannréttindum og jafnrétti fyrir lögum. Í bréfi til nefndarinnar hinn 23. júní 2008, undirrituðu af prófessor Þorsteini Vilhjálmssyni o. fl. (kvittað fyrir móttöku af Noemie Cottaz 24. júní) var röksemdum ráðherrans mótmælt með því að benda á að fiskveiðistjórn er öldungis möguleg án slíkrar mismununar að brotið sé gegn mannréttindum, eins og grein er gerð fyrir í álitinu nefndarinnar nr. 1306/2004.

Í febrúar 2009 staðfesti nýr sjávarútvegsráðherra, Steingrímur J. Sigfússon, enn fyrir hönd ríkisstjórnar Íslands að ákveðið hefði verið að styrkja mannréttindaákvæði íslensku stjórnarskrárinnar með því að fella inn í hana að fiskveiðiauðlind Íslands tilheyrði fólkinu í landinu. Í bréfi dagsettu 29. maí 2012 tilkynnti Mannréttindaskrifstofa Mannréttindafulltrúa Sameinuðu þjóðanna ríkisstjórn Íslands að á 104. fundi hennar í mars 2012 hefði nefndin „ákveðið, í ljósi þeirra ráðstafana sem aðildarríkið hefur hingað til gert til framkvæmdar á álitinu nefndarinnar, að athuga mál þetta ekki frekar samkvæmt málsmeðferð um eftirfylgni, og færa til bókar að framkvæmd álitsins væri að hluta til fullnægjandi.“

Við viljum vekja athygi nefndarinnar á að ríkisstjórn Íslands hefur ekki haldið loforð það sem hún veitti nefndinni. Ný stjórnarskrá var undirbúin árið 2011 af kjörinni stjórnlagasamkomu, og lagði Alþingi hana í þjóðaratkvæðagreiðslu hinn 20. október 2012. Í atkvæðagreiðslunni samþykktu 67% kjósenda hina nýju stjórnarskrá, og enn fremur samþykktu 83% kjósenda sérstaklega eftirfarandi ákvæði um almannaeign á náttúruauðlindum, sem ætlað var að koma tilmælum Mannréttindanefndar í framkvæmd:

„Auðlindir í náttúru Íslands, sem ekki eru í einkaeigu, eru sameiginleg og ævarandi eign þjóðarinnar. Enginn getur fengið auðlindirnar, eða réttindi tengd þeim, til eignar eða varanlegra afnota og aldrei má selja þær eða veðsetja. Til auðlinda í þjóðareign teljast náttúrugæði, svo

sem nytjastofnar, aðrar auðlindir hafs og hafsbotns innan íslenskrar lögsögu og uppsprettur vatns og virkjunarréttinda, jarðhita og námaréttinda. Með lögum má kveða á um þjóðareign á auðlindum undir tiltekinni dýpt frá yfirborði jarðar. Við nýtingu auðlindanna skal hafa sjálfbæra þróun og almannahag að leiðarljósi. Stjórnvöld bera, ásamt þeim sem nýta auðlindirnar, ábyrgð á vernd þeirra. Stjórnvöld geta á grundvelli laga veitt leyfi til afnota eða hagnýtingar auðlinda eða annarra takmarkaðra almannagæða, gegn fullu gjaldi og til tiltekins hóflegs tíma í senn. Slík leyfi skal veita á jafnræðisgrundvelli og þau leiða aldrei til eignarréttar eða óafturkallanlegs forræðis yfir auðlindunum.“

Við vekjum athygli Mannréttindanefndar Sameinuðu þjóðanna á að til þessa hefur ríkisstjórn Íslands ekki sýnt nein merki um ásetning til að virða þann vilja kjósenda sem fram kom í þjóðaratkvæðagreiðslunni um stjórnskipunarlög árið 2012. Þvert á móti hefur ríkisstjórnin lagt hina nýju stjórnarskrá á hilluna í freklegu afskiptaleysi af yfirgnæfandi niðurstöðu atkvæðagreiðslunnar. Þannig hefur meginforsenda Mannréttindanefndar Sameinuðu þjóðanna fyrir ákvörðun hennar um „að athuga mál þetta ekki frekar samkvæmt málsmeðferð um eftirfylgni“ reynst röng.

Enn fremur viljum við vekja athygli Mannréttindanefndar á nýlegum dómi Héraðsdóms Reykjavíkur (frá 4. júní 2012) í máli um réttindi til fiskveiða: „Aðildarríki eru ekki skuldbundin til að fara eftir álit nefndarinnar og nefndin hefur ekki heimildir til að grípa til úrræða til að fullnusta álit nefndarinnar fari viðkomandi ríki ekki eftir því. Þaðan af síður er álit nefndarinnar fordæmisgefandi fyrir íslenska dómstóla.“ Í meðferð sama máls (nr. 652/2012, 26. mars 2012), staðfesti Hæstiréttur dóm héraðsdóms og lét svo um mælt að “Ákvæði 26. gr. alþjóðasamnings um borgaraleg og stjórnsmálaleg réttindi og 6. gr. alþjóðasamnings um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi, sem ekki hafa öðlast lagagildi hér á landi, fá ekki breytt þessari niðurstöðu.“

Við hvetjum því nefndina til að endurskoða mál nr. 1306/2004 og stuðla þar með að því að ríkisstjórn Íslands láti af mannréttindabrotum sínum á sviði fiskveiðistjórnar.

Virðingarfyllst,

Hjörtur Hjartarson
sagnfræðingur og stjórnarmaður

Sigríður Ólafsdóttir
lífefnafræðingur og stjórnarmaður

Lúðvík E. Kaaber
fv. lögmaður og meðlimur

Sigurður Hr. Sigurðsson
hljóðtæknimaður og stjórnarmaður

Kristín Erna Arnardóttir
kvikmyndagerðarmaður og stjórnarmaður

Þorvaldur Gylfason
prófessor í hagfræði og meðlimur

Þórður Már Jónsson
lögmaður og meðlimur

Þórir Baldursson
tónskáld og stjórnarmaður